

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΘΑΝΑΤΙΚΗΝ ΠΟΙΗΣΗΝ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΔΗΜΙΟΙ

['Ο ·Πύργος του Θανάτου.—Τα μάτια του 'Αμοιραδάκη.—Μία τρεμερή σκηνή παρά τὴν Λαμπρινήν.— <'Αχ, γιατί με παιδεύετε έτσι! — 'Ο τρελλός της 'Αμοργού.—Περιστέρια γὰρ ἀπὸ τὸ Μπουρτζι.]

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΝΑΥΠΛΙΕΣ

Αἱ τελευταῖα ἐκτελέσεις καὶ ἰδίως ἡ γενομένη παρὰ τὴν τραγί-
ζην χαρίδραν τῆς Μαλακίας, ἐπανεφάνη εἰς δημοσίαν συζήτησιν
τὸ θέμα τῆς θανατικῆς ποίησις καὶ τὴν σχετικὴν ἱστορίαν. Δύο με-
λέται τὸν ὑποφανομένον, γραφείαι ἀπὸ μὲν τῶν χείρων τῶν «Μπου-
τζέτων», ἀνεδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν 'Αθηναίων ἐφημερίδων, κατὰ
τὸν νεοελληνικὸν τρόπον τῆς παρασιώπησης τοῦ γράφαντος καὶ
οὐκ ἐπὶ τῆς ἀδείας του.

'Αλλ' ἡ ἱστορία τῆς θανατικῆς ποίησις ἔχει καὶ ἄλλας, ἀγνώστους,
γεμίτας ἐνδιαφέροντος σελίδας. Σήμερον θὰ σαυραγραφῶμεν δύο φρε-
σὶς προσωπικότητας, τῶν ὁποίων ἡ σοσιετὴν σιλουέτα ἐκρηγί-
ρασε ἐπὶ ἐτὶ ἐπάνω εἰς τὰς ἐπάξεις τοῦ «Πύργου τοῦ Θανάτου».
Τὸν 'Αμοιραδάκην καὶ τὸν Μπουρτζι.

«Πύργος τοῦ Θανάτου» ὀνόμασε ἕνας 'Αγγλος περιηγητὴς τὸ
θαμβερὸν Μπουρτζι—τὴν κατοικίαν τῶν 'Ελλήνων ἡμιόνων. Οἱ ἐπι-
σκεπτομένοι τοῦ Ναυπλίου, στένοντες εἰς τὴν προκυμαίαν καὶ περιε-
γύζονται σιωπηλοὶ τὸ μνηστορικὸν νησάκι ποῦ ἔχει τόσην ἱστορίαν
καὶ συνδέεται μὲ πολέμους τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, τῆς 'Ενετικῆς,
τῆς Τοπουκρατίας. Τὸ Μπουρτζι εἶνε μικρὸν ἀν κομποτέχνημα
σχετικῶς πρὸς τὴν εὐρύτητα τοῦ 'Αργολικοῦ κόλπου καὶ τὸ μεγα-
λεῖον τῶν ὑπερκειμένων φρουρῶν. Ἐπιρρίσκει εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ
Ναυπλίου καὶ τὸν δὲν ἀπέχει περισσώτερον τῶν διακοσίων
μέτρων ἀπὸ τῆς ἑρᾶς. Κατὰ τὸν πόλεμον 'Ενετικὸν καὶ Τούρκων
τῆς 1686, ὁ στρατηγὸς τῆς «Γαληνοτάτης Δημοκρατίας» Μοροζίνης
κυριεῖαι τοῦτο δι' ἐφόδου, κατασφάζει τὴν 'Οθωμανικὴν φρουρὰν.
Χρονογράφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ Κορονέλλης, περιγράφει ζων-
τανὰ τὴν νυκτερινὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν νύκτῃ τῶν Μοροζίνη, ὅστις
εἰσῆκε μέσα εἰς τὸ ἐπιβληθὸν φρούρον ἀρκετὰ κανόνια, ἄλλους
βουβιζοβόλα καὶ πυρομαχικά. 'Ο 'Ενετικὸς στρατηγὸς ἐπεβόηθη ἡμέ-
ρας εἰς τὴν ὄψωσιν τοῦ Ναυπλίου. Μὲ χονδρὰς σιδερένιες ἀλυσ-
σίδες συνέδεσε τὴν προκυμαίαν τῆς πόλεως μὲ τὸ Μπουρτζι καὶ
εἶται ἐφραζε τὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμένος. 'Αλλεὶ ἀλλοσίδες συνέδεσαν
τὸ Μπουρτζι μὲ τὴν ἀπέναντι 'Αργολικὴν ἀκτὴν. Κατὰ τὸν ἀγῶνα
τῆς 'Ελληνικῆς 'Ανεξαρτησίας ἡ μισρὰ αὐτῆς νησίδος διεδραματίσθη
ἐπίσης τὸν ρόλον τῆς κυριεθιῆσαι ἀπὸ τὸν στόλον τῆς Μπουμπου-
λαίας, ὅταν ἀπέκλεισε τὸ τοπουκρατορικὸν Ναυπλίον.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς 'Ελλάδος, τὸ Μπουρτζι ἐχρησιμο-
ποιήθη ὡς κατοικία τοῦ πρώτου Δημίου. Οὗτος ἦτο ὁ Γάλλος, Παρι-
σιῶν μάλιστα καὶ κάπως μορφωμένος! Μὰς τὸν ἐκρηγίθησε τὸ
ἴδιον ἐκεῖνο ἐργοστάσιον τῆς Μασσαλίας ποῦ κατασκεύασε τὴν λαμ-
πρινήν. Ὡς βοηθὸς του εἶχε προσλάβῃ ἕνα 'Ιταλὸν καὶ ἕνα Βουλ-
γαρόν, δολοφόνους καταφύγοντες πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὸ 'Ελληνι-
κὸν ἔδαφος—καταφύγοντες παντοῦ δικαιοκρίτου κακοποιῶν τὴν ἐποχὴν
ἐκείνην. Κατ' ἀρχάς, ὁ Γάλλος καὶ οἱ βοηθοὶ του ἐνόμισαν ὅτι θὰ
μποροῦσαν νὰ ζήσουν ἀνεμόλιτοι εἰς τὴν πολὺν τοῦ Ναυπλίου, πλη-
σίον τοῦ μηχανηματοῦ τῶν. Μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Μεσολογγίου
ὅμως—ὅπου ἐκίμασαν τὰ ἔργαίαν τῆς Γαλιλλίας τῶν—εἶδαν ὅτι
δὲν εἶχαν καμμίαν συμπάθειαν ἀπὸ τῶν 'Ελληνικῶν λαὸν καὶ ἐξη-
τήσαν ν' ἀσφαλισθῶν. 'Ο Εἰσαγγελεὺς ὥρισε τόπον διαμονῆς τῶν
τοῦ νησάκι τοῦ 'Αργολικοῦ Κόλπου. 'Αλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ δὲν ἔμεναν
πολύ. Παρητήθησαν καὶ ἔφυγαν ἐξ 'Ελλάδος πληρεῖς... ἀπογοητι-
σῶς. 'Ο Γάλλος μάλιστα δὲν ἀπέκρυψε τὴν ἀγαπήθειάν του ἐναντίον
τῶν «βαρβάρων αὐτῶν, ποῦ δὲν ἤξεραν νὰ ἐκτιμῶσιν ἕνα
ἀληθινὸν δεξιότεχνην» (un vrai artiste).

'Ἐκτοτε, τὸν χειριστὸν τῆς λαμπρινῆς ἀνελάβαν 'Ελληνες δῆ-
μιοι, ἐκ τῶν ἐξολεστίαν κακούργου. Μετὰ τούτων διαφανόντες—
καὶ τὶ ἀξιοθρήνητος διάκρισις!— δύο, οἱ προαναφερθέντες. Καὶ
πρῶτον ὁ 'Ιωάννης 'Αμοιραδάκης, 'Αμοργινοῦ τῆν καταγωγήν. Οἱ
Ναυπλιεῖς τὸν ἐνθροῖνται ἀκομή. Ὑψηλὸς, ἔρημαγιανός, σχεδὸν
οκαλετώδης, ἀλλὰ μὲ ἀνευτρινόμενον τὸ μυϊκὸν σύστημα. 'Ολίγων
καμυθῶς. Μελαχροινὸς πολὺ, σχεδὸν μαύρος. Τὸ μόνον ἀξιοση-
μειωτὸν χαρακτηριστικὸν ἦσαν τὰ μάτια του, μεγάλα, ὄχι ἄγρια,
ἀλλὰ θὰ ἔλεγε κανεὶς γεμίτα θλίβην. 'Ο 'Αμοιραδάκης ἦτο ολιγό-
λογος, ἀντιθέτως πρὸς ἄλλους δημοσίους ποῦ ὑπερῶσαν λαλιότητα.
Τὸ κελλί του μέσα εἰς τὸ Μπουρτζι ἦτο γεμίται ἀπὸ ἁγίας εἰκόνας.
Μία μάλιστα, ἰκονίζουσα τὴν 'Αποτομὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ 'Ιωάν-
νου τοῦ Προδρόμου, ἦτο χρυσοποικίλος. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ
μυθοῦ του καὶ τῶν ἐπιδομῶν (ἐκατομυθάρχημον κατὰ κεφαλὴν)
διέθετε εἰς ἐλεημοσύνας, μὲν τοῦ ἱερατοῦ τοῦ Φρουραρχείου. 'Αλλ'
οἱ εἰεργετούμενι πτωχοὶ ποτὲ δὲν ἔβριθαν τὴν προέλευσιν τῶν χρη-
μάτων. 'Ἦτο τούτο ὁπτι ἄπαιτητος τὸν Δημίου, διὰ ν' ἀποφῆν
ἐνδεχομένη ἀρῆσιν. 'Ο 'Αμοιραδάκης ἐνεφανίζετο εἰς τὰς ἐκτελέ-
σεις κατὰ ντυμένους. Μαῖφα ροῦχα, μαῖφον ρεμπούμπλια, μαῖφον
λαμποδακτὰ καὶ πλατὺ πένθος σὸ μαντή. Ποτὲ δὲν ἀπεδοκιμά-
σθη. Ἐπρωφούρισε μὲ ἀργὸν χουρομένον βήμα, ἐκάθητο εἰς τὸ τε-
λευταῖο σκαλοπατὶ τῆς λαμπρινῆς, μὲ ἔστησις τὸ κεφάλι του μὲ
τὸ χεῖρ συλλογιμένους. Εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Εἰσαγγελεῶς ἀνεπη-
δόσε σὰν ἐλατήριο καὶ ἔσπεκε εἰς προσοχὴν :

- Διατάξατε, κύριε Εἰσαγγελεῖ!
- Ἐν τάξει τὸ μηχανήμα;
- Μάλιστα, κύριε Εἰσαγγελεῖ!
- Λοιπὸν, ἀρχίζουμε... Νὸ προσαχθῆ ὁ πρῶτος κατιδάκος!

'Ο 'Αμοιραδάκης ἀναστῆναζε καὶ ἐπεριέμενε τὸ ἀνθρώπινον σφά-
γιον. Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀπεκαλύπτετο
καὶ ἔσπεκε κολώνια. 'Ἐπειτα ἔνευε εἰς τὸν βοηθὸν του— ἕνα ἡλί-
θιον κρεμαντιλῶν— νὰ πιάσῃ ἀπὸ τὸ ἕνα μπάτσι τὸν σιδηροβέ-
σιμον ἀνθρώπων. Αὐτὸς τὸν ἔβριθε ἀπὸ τὸ ἄλλο. Καὶ εἶται τὸν
ὠδηγοῦσαν εἰς τὸ κριτάριον. 'Ο 'Αμοιραδάκης ἀντιθέτως πρὸς ἄλ-
λους δημίους, ἦτο ὑπομονετικὸς, δὲν ἀπαντοῖσε εἰς τὰς ἕρξεις καὶ
τὰς κατάρτας τῶν παραδιδόμενων εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θύματος καὶ
προσπαθεῖ, ὅσον τοῦ ἦτο δυνατόν, νὰ συντομεύσῃ τὰς στιγμὰς
τῆς ἀγωνίας τῶν. Ἐνθυμοῖμαι κάποτε μίαν ἀνατριχιστικὴν σκη-
νὴν: 'Ἡ λαμπρινὸς εἶχε στηθεὶ εἰς τὸ ὄροπέδιον 'Αλωνάκι ἀπὸ
ἑνωρίς. 'Αλλὰ κατὰ τὴν νύκτῃ ἔβρεξε, τὰ ἔζυλα τοῦ μηχανήματος
ἐφούσκωναν καὶ τὸ μαχαίρι δὲν ἐγλυστοῖσε ὁμαλῶς ἐντὸς τῆς
κετῆν αἰλικῶν.

'Ο πρῶτος κατιδάκος ἐπαυθεύθη πολὺ ὁ δυστυχῆς. Τὴν πρώτη
φροῇ, τὸ μαχαίρι ἐκατέβη τάλαντινευμένο, χωρὶς τὴν κανονικὴν του
ὁρμήν, ἐκίπησε τὸν κατιδάκον εἰς τὸν τράχηλον, ἀλλὰ δὲν τὸν
ἀπέκοψε. Ἐν τούτοις τὸ αἷμα ἀνέβρισε καὶ ὁ ἀνθρώπος ἄρριξε ἄ-
γριαν κραυγὴν πόνου. 'Ο 'Αμοιραδάκης ἐκαράχηθ. Ταχὺς ἀνήρπασε
τὴν μάχαιραν καὶ ταχύτερος τῆς ἄφρονος νὰ καταπέσει. Δεύτερος
σφαδασμὸς τοῦ κατιδάκου καὶ μὴ φωνῆ ποῦ δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἀν-
θρώπινον :

— 'Αχ, γιατί με παιδεύετε έτσι!...

Τὸ περιστοιχίζον τὴν λαμπρινὸν πλῆθος ἐξεδήλωσε διὰ ψυχι-
σμῶν τὴν φρίκην του, ἐνθ' ὁ Εἰσαγγελεὺς ἔτρεχε παρὰ τὸ κριτά-
ριον καὶ ἐνησῆθη τὸ ἡθικὸν τοῦ ἐκτελεστοῦ τοῦ Νόμου:

— Γρήγορα, 'Αμοιραδάκη, τελείωνε.

Τέλος τῆς τρίτης φροῆς, ἡ ολιπαρὴ κεφαλὴ ἐκυλόσθη εἰς τὸν
σάκκον καὶ τὸ μαχαιριὸν τοῦ κατιδάκου ἔληξε. Ὀνομάετο Κοκκι-
νῆς, ἦτο Κερκυραῖος καὶ κατεβιάσθη ὡς δολοφόνος ἐνὸς ἀγροῦ-
ποιου δημάρχου. 'Ο 'Αμοιραδάκης ἐσφύγγισε τὸν ἴδιον τὸν μετῴπιον
του, ἐπρωχώρησε πρὸς τὸν Εἰσαγγελεῖα καὶ διὰ πρώτην φροῇν λι-
μοῦνόν τὴν πεῖθαρχίαν, ἐφώναζε δειχόμενος τοὺς παρερισσομένους
τεχνιτῶν τοῦ ὀλοστασίου :

— Ἐγὼ δὲ φταῖω!... 'Ας ὀφθαῖται αὐτοὶ ποῦ χαλάσανε τὸ μη-
χάνημα!...

'Ἦτο φρεβρὸς τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ Δῆμιος. Τὸ χελλὸς του ἔ-
τρεμε ἀπὸ ὄργην. Ἐφῆρσε τὸ καπέλλο του καὶ ἐπρωχώρησε πρὸς
τὴν ἔξοδον τοῦ στρατιωτικοῦ τετραγώνου :

— Ἐγὼ δὲν ἀρξίστηκα γιὰ νὰ βασανίσω τοὺς ἀνθρώπους... Νὰ
διορθώσουν τὸ μηχανήμα πρῶτα καὶ ὕστερα νὰ με φέρουν... Σήμερον
ἄλλως δὲν κόβω!...

Καὶ κατ' ἀνάγκην αἱ ἐκτελέσεις δι' ἐκείνην τὴν ἡμέραν διεκό-
πησαν, διὰ νὰ συνεχισθῶν μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

'Ο 'Αμοιραδάκης εἶχε καὶ μὴ συνήθειαν, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε
ἐλημοσούσε. Ἄφρο πρόεδρε τὸν κατιδάκον εἰς τὴν μοιραίαν σπι-
νίδα, τοῦ ἔλεγε :

— Συχώρεσέ με, ἀδελφέ!...

Καὶ τὸν ἐφιλοῦσε εἰς τὸ μέτωπον. Ἐπειτα, ἀνέτρεπε τὴν σπι-
νίδα καὶ τὴν στιγμὴν ποῦ ἐπατέλει τὴν μάχαιραν (βάρος 14 ὀκά-
δων) ἀπέστρεψε τὸ κεφάλι του γιὰ νὰ μὴν ἰδῆ.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐκτελέσεων, ὁ 'Αμοιραδάκης ἐλημοσίαις τοὺς
δημοσιογράφους καὶ διετύχησε τὴν στερεότυπον παράκλησιν του
εἰς τόνον θρηνώδη :

- Γράφετε, σὰς παρακαλῶ, καὶ γιὰ μένα τίποτα...
- Θὰ γράψουμε πολλά.
- Μὰ ὄχι ἐκείνα ποῦ ἀγρυπνοῦν τὸν κόσμο... Γράφετε νὰ με
λυτηθῆτε γιὰ ἡ Κυβερνήσιν καὶ νὰ μ' ἀφήρη... Βαρῆθηκα...Ἔθλω νὰ
πάω σπιτάκι μου νὰ πεθάνω.

Πράγματι, ὁ Δῆμιος εἶχε σπιτὶ καὶ γυναῖκα εἰς 'Αμοργόν. 'Ἡ
Κυβερνήσις τὸν ἄφρονος ἐλευθέρου, ἀλλὰ μόνον ὅταν ὁ λατὸς τοῦ
Φρουραρχείου ἐπιστοκοῖσε ὅτι ἦτο παράφρονος, πάχων ἀπὸ μανίαν
καταδιώσεως. 'Ο Δῆμιος, εἰς ὥρας νυκτερινῆς τρικυμίας, ἐνόμιζε
ὅτι βλέπει φαντασμάτια νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὰ χυμάτια καὶ ν' ἀπειλοῦν
εἰςβυθίην εἰς τὸ κελλί του. Αἱ κραυγαὶ τῶν ἡκόντων εἰς τὴν προ-
κυμαίαν τοῦ Ναυπλίου, εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ σπιτὰ τῆς ὁποίας—παρὰ τὸν
προμαχῶνα τῶν Πέντε 'Αδελφῶν—κατοικοῖσε ὁ Εἰσαγγελεὺς Σα-
πουντζιάκης. 'Ο 'Αμοιραδάκης μετεφῆθη εἰς 'Αμοργόν, ἀφέθη ἐλευ-
θερος καὶ ἔληρε τὰ βουνα. Οἱ ἀνθρώποι δὲν ἀπέφηναν καὶ ἐκείνος
τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἔπειτα ἀπὸ κάμποσον καιρὸν, τὸ πτώμα του
εὐθῆθη εἰς μίαν ρεματίαν, μοσφαγομένον ἀπὸ τ' ἄγρια.

Τὸ κελλί τοῦ Δημίου ἔμενε ἀδίο, μέχρις ὅτου ἦλθε νὰ τὸ κα-
τακτήσῃ ὁ διάδοχός του Δημήτριος Μπουρτζι. 'Αλλὰ περὶ αὐτοῦ
εἰς τὸ προσεξέ. Διότι ἡ δραματικωτάτη ἱστορία του ἀξίζει ἰδιαι-
τερον ἄρθρον.

Προκειμένου ὁμοσ πρὸς τὸν 'Αμοιραδάκην, σημειωόμενον καὶ
τούτο : 'Ο δῆμιος ἔτρεφε περιστέρια, τὰ ὁποία ὑπεραγοῦσε καὶ
οὐδέποτε ἐσφάσε. Ἐπὶ πόλιον καιρὸν μετὰ τῆς ἐξαφάνισίν του, τὰ
περιστέρια ἐπετοῦσαν γλῶρον ἀπὸ τὸ Μπουρτζι. Σιγῶ-σιγῶ, τὸ ἕνα
μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ περιστέρια ἐκάθησαν. Τὰ ἔφαγαν οἱ στρατιῶται
καὶ βαρκάρηδες τοῦ λιμένος.

Δανωὸς